

EMERYTURY NAUCZYCIELI 2023 – OD A DO Z

SPIS TREŚCI	
1. Emerytura powszechna	3
2. Wcześniejsza emerytura dla nauczycieli	4
– Nowa wcześniejsza emerytura dla nauczycieli	
– 6 przestanków	5
– Wcześniejsza emerytura dla nauczycieli dopiero w 2024 r.	7
– Wcześniejsza emerytura na nowych zasadach	7
3. Świadczenie kompensacyjne	8
– Świadczenie kompensacyjne – w jakich placówkach	8
– „Ruchomy” wiek uprawniający do świadczenia kompensacyjnego	9
– Wymagany staż emerytalny i „przy tablicy”	10
– Bez rozwiązania stosunku pracy nie ma świadczenia kompensacyjnego	15
– Świadczenie kompensacyjne obliczane według nowych zasad	16
4. Emerytura pomostowa	17
– Warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej	
– 2 warianty	17
– Jaki nauczyciel skorzysta z emerytury pomostowej	18
5. Praca podczas emerytury i świadczenia kompensacyjnego	19
6. Podstawa prawna:	22

EMERYTURY NAUCZYCIELI 2023 – OD A DO Z

Teoretycznie nauczyciele mogą skorzystać z trzech rodzajów emerytur oraz świadczenia kompensacyjnego. W praktyce jednak dostęp do tych świadczeń jest ograniczony różnego rodzaju wymogi. W opracowaniu znajdziesz praktyczne informacje na temat emerytury powszechnej, wcześniejszej emerytury dla nauczycieli (nowości w 2023 r.), świadczenia kompensacyjnego oraz emerytury pomostowej. Sprawdzisz m.in. jakie są wymogi skorzystania z poszczególnych rodzajów świadczeń, jaka może być ich wysokość i czy można pracować w trakcie ich pobierania.

Michał Kowalski

EMERYTURA POWSZECHNA

Podstawową emeryturą przysługującą nauczycielom i innym pracownikom oświaty jest emerytura powszechna. Jedynym warunkiem jej przyznania jest osiągnięcie odpowiedniego wieku. Nie jest w związku z tym konieczne rozwiązywanie stosunku pracy, choć kontynuacja zatrudnienia spowoduje zawieszenie przyznanej emerytury. Powszechny wiek emerytalny przedstawia się następująco:

- mężczyźni – 65 lat,
- kobiety – 60 lat.

Wysokość emerytury powszechnej obliczana jest według tzw. nowych zasad. Podstawę jej obliczenia stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie. Kwotę tę dzieli się przez parametr średniego dalszego trwania życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego nauczyciela (ogłaszany w formie ko-

munikatu Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” corocznie w terminie do 31 marca).

W przypadku emerytury powszechnej staż pracy nie ma wpływu na przyznanie emerytury, a jedynie pośrednio na jej wysokość.

Poniżej **prognozy ZUS** dotyczące wysokości emerytury powszechnej.

Płeć	Data urodzenia	Data przejścia na emeryturę	Prognozowana wysokość emerytury (w momencie przyznania)
kobieta	wrzesień 1966 r.	wrzesień 2026 r.	3 631 zł
kobieta	wrzesień 1968 r.	wrzesień 2028 r.	4 198 zł
kobieta	wrzesień 1970 r.	wrzesień 2030 r.	4 802 zł
kobieta	wrzesień 1975 r.	wrzesień 2035 r.	6 670 zł
mężczyzna	wrzesień 1963 r.	wrzesień 2028 r.	5 087 zł
mężczyzna	wrzesień 1966 r.	wrzesień 2030 r.	6 248 zł
mężczyzna	wrzesień 1968 r.	wrzesień 2033 r.	7 159 zł
mężczyzna	wrzesień 1970 r.	wrzesień 2035 r.	8 182 zł

WCZEŚNIEJSZA EMERYTURA DLA NAUCZYCIELI

Niegdyś nauczyciele mogli korzystać z wcześniejszej emerytury nauczycielskiej z art. 88 Karty Nauczyciela. Formalnie przepis ten nadal obowiązuje niemniej jednak w praktyce nie ma już nauczycieli, którzy nabywaliby do niej prawo. Emerytura ta dla nauczycieli urodzonych po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r. przysługiwała w razie spełnienia następujących przesłanek:

- posiadanie co najmniej 30-letniego ogólnego stażu emerytalnego – osiągniętego w ciągu 10 lat od dnia wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych tj. do 31 grudnia 2008 r. (w przypadku nauczycieli w szkolnictwie specjalnym wystarczy 25 lat),

- posiadanie co najmniej 20-letniego stażu pracy na stanowisku nauczyciela – osiągniętego do 31 grudnia 2008 r.,
- rozwiązanie stosunku pracy,
- brak członkostwa w otwartym funduszu emerytalnym albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

W 2023 r. zdecydowano o **przywróceniu uprawnień nauczycielskich do wcześniejszej emerytury**, wprowadzając nowy art. 88a Karty Nauczyciela. Przejścia na nową wcześniejszą emeryturę dla nauczycieli wymaga jednak spełnienia innych przesłanek niż w przypadku „dawnej” wcześniejszej emerytury.

Nowa wcześniejsza emerytura dla nauczycieli – 6 przesłanek

1.	rozpoczęcie przed 1 stycznia 1999 r. faktycznego wykonywania pracy na stanowisku nauczyciela, wychowawcy lub innego pracownika pedagogicznego	Wystarczy, że choćby przez 1 dzień przed 1999 r. pracownik był zatrudniony jako nauczyciel, wychowawca lub innego pracownika pedagogicznego.
2.	minimum 30 lat okresów składkowych	<p>Za okresy składkowe uważa się co do zasady wszelkie okresy zatrudnienia na podstawie stosunku pracy, nie tylko w szkole. To zatem nie tylko okresy faktycznie przepracowane. Jako okresy składkowe uwzględnia się również takie okresy, jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ urlop dla poratowania zdrowia, ■ urlopy związane z rodzicielstwem, ■ urlop wychowawczy (przed 1999 r. był to okres nieskładkowy), ■ urlop szkoleniowy, ■ okres zawieszenia nauczyciela w pełnieniu obowiązków służbowych, ■ stan nieczynny, <p>a także niektóre inne okresy, niebędące zatrudnieniem, w tym:</p>

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ okresy zatrudnienia na podstawie umowy zlecenia, ▪ okres pobierania zasiłku macierzyńskiego, ▪ okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych, ▪ okres, za który pracownikowi przywróconemu do pracy wypłacono wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy, ▪ okres służby wojskowej. <p>Nie uwzględnia się tu okresów nieskładkowych. Pominięte będą więc okresy wymienione w art. 7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ okresy pobierania zasiłku chorobowego, opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego (od 15 listopada 1991 r.), ▪ studiów i nauki w studium nauczycielskim. <p>Nie będą też zaliczane okresy pracy na roli, mimo że są one traktowane tak jak okresy składkowe (art. 88a ust. 5 Karty Nauczyciela).</p>
3.	co najmniej 20 lat faktycznego wykonywania pracy na stanowisku nauczyciela, wychowawcy lub innego pracownika pedagogicznego, w wymiarze minimum 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć (tzw. okres pracy przy tablicy)	<p>Uwzględniany jest tu także okres zatrudnienia po 31 grudnia 2008 r. (w odróżnieniu od „dawnej” wcześniejszej emerytury”). Chodzi i okres pracy nauczycielskiego według przepisów obowiązujących w okresie faktycznego wykonywania pracy na danym stanowisku,</p> <p>Do okresów pracy „przy tablicy” nie zalicza się – od 15 listopada 1991 r. okresów niewykonywania pracy, za które nauczyciel otrzymał wynagrodzenie lub zasiłek z ubezpieczenia społecznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ urlopu dla poratowania zdrowia, ▪ stanu nieczynnego, ▪ zawieszenia w obowiązkach służbowych ▪ okresów pobierania zasiłku chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego.
4.	brak prawa do emerytury wg przepisu art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela	W praktyce osoby, które miały prawo do tej emerytury, już dawno z niej skorzystały lub przeszły na emeryturę powszechną

5.	rozwiązanie stosunku pracy: <ul style="list-style-type: none"> ▪ na wniosek nauczyciela, ▪ za porozumieniem stron (z inicjatywy nauczyciela – wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 9 sierpnia 2018 r. III AUa 652/17), ▪ za wypowiedzeniem w trybie art. 20 lub art. 27 Karty Nauczyciela (a także wygaśnięcie stosunku pracy po stanie nieczynnym lub w związku z odmową podjęcia pracy w trakcie stanu nieczynnego) 	Taki sam wymóg obowiązywał w przypadku „dawnej” wcześniejszej emerytury. Wymóg ten nie będzie spełniony m.in. w przypadku rozwiązania stosunku pracy z powodu: <ul style="list-style-type: none"> ▪ upływu okresu dopuszczalnej nieobecności w pracy z powodu choroby, ▪ stwierdzenia przeciwwskazań do wykonywania pracy przez lekarza medycyny pracy, ▪ ofnięcia skierowania do nauczania religii, a także wygaśnięcia stosunku pracy np. z powodu ukarania dyscyplinarnego. Dyskusyjna jest natomiast kwestia rozwiązania umowy o pracę na czas określony z powodu upływu okresu jej obowiązywania. Wydaje się, że takie rozwiązanie nie da prawa do wcześniejszej emerytury.
6.	wyliczona emerytura nie może być niższa niż kwota minimalnej emerytury	Aktualnie kwota minimalnej emerytury to 1 588,44 zł.

Wcześniejsza emerytura dla nauczycieli dopiero w 2024 r.

Z wcześniejszej emerytury będzie można skorzystać **najwcześniej w roku szkolnym 2024/2025**. Nauczyciele urodzeni:

- przed 1 września 1966 r. – będą mogli przejść na nią nie wcześniej niż 1 września 2024 r. – nauczyciele urodzeni przed dniem 1 września 1966 r.;
- od 1 września 1966 r. a przed 1 września 1969 r. – będą mieli możliwość skorzystania z emerytury od 1 września 2025 r.,
- od 1 września 1969 r. – będą mogli ubiegać się o wcześniejszą emeryturę od 1 września 2026 r. (art. 93c Karty Nauczyciela).

Wcześniejsza emerytura na nowych zasadach

Bardzo istotne jest to, że wcześniejsza emerytura będzie wyliczana **na nowych zasadach**. A więc z uwzględnieniem kwoty składek zgromadzonych na koncie emerytalnym, zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz środków z OFE. Znaczenie będzie miał też parametr średniego dalszego trwania życia w wieku osoby przechodzącej na tę emeryturę.

Niestety prognozy ZUS potwierdzają, że taki sposób jej wyliczania będzie niekorzystny dla nauczycieli.

Płeć	Data urodzenia	Wiek w momencie przejścia na emeryturę	Prognozowana wysokość emerytury (w momencie przyznania)	Średnie dalsze trwanie życia w wieku przejścia na emeryturę (wg Komunikatów GUS)
kobieta	wrzesień 1966 r.	58 lat	2 799 zł	273,1
kobieta	wrzesień 1968 r.	56 lat	2 599 zł	292,6
kobieta	wrzesień 1970 r.	54 lata	2 389 zł	312,5
kobieta	wrzesień 1975 r.	49 lat	1 972 zł	364,1
mężczyzna	wrzesień 1963 r.	61 lat	3 080 zł	245,2
mężczyzna	wrzesień 1966 r.	58 lat	2 727 zł	273,1
mężczyzna	wrzesień 1968 r.	56 lat	2 520 zł	292,6
mężczyzna	wrzesień 1970 r.	54 lata	2 338 zł	312,5

ŚWIADCZENIE KOMPENSACYJNE

Alternatywą dla wcześniejszej emerytury jest nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. Nie jest to emerytura, lecz odmiana świadczenia przedemerytalnego przysługująca w okresie do osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego.

Nauczyciel, który ma prawo zarówno do wcześniejszej emerytury jak i do świadczenia kompensacyjnego, może wybrać jedno z tych świadczeń.

Świadczenie kompensacyjne – w jakich placówkach

Prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego przysługuje nauczycielom zatrudnionym w:

- publicznych i niepublicznych przedszkolach,
- szkołach publicznych i niepublicznych,

- publicznych i niepublicznych placówkach kształcenia ustawicznego,
- publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych
- młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych oraz specjalnych ośrodkach wychowawczych dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, ośrodkach umożliwiających dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 36 ust. 17 Prawa oświatowego, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację obowiązku wychowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki,
- placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania.

Ze świadczenia kompensacyjnego nie skorzystają nauczyciele centrów kształcenia zawodowego.

PRZYKŁAD

Ostatnim miejscem zatrudnienia dla nauczyciela ubiegającego się o świadczenie kompensacyjne było centrum kształcenia zawodowego. Nauczyciel posiada 35-letni ogólny staż emerytalny i 33-letni okres pracy „przy tablicy” (nie licząc pracy w CKP). Czy otrzyma świadczenie kompensacyjne?

Nie. Ostatnim miejscem zatrudnienia nauczyciela musi być bowiem szkoła lub placówka wymieniona w ustawie o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych. Centrum kształcenia praktycznego takiej placówki nie stanowi. Aby otrzymać świadczenie, nauczyciel musiałby znaleźć zatrudnienie w innej placówce.

„Ruchomy” wiek uprawniający do świadczenia kompensacyjnego

Nabycie prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego wymaga **osiągnięcia odpowiedniego wieku**. To, jaki jest to wiek, zależy od roku, w którym zostanie ukończony.

Rok osiągnięcia danego wieku	Kobiety	Mężczyźni
2023 – 2024	55 lat	60 lat
2025 – 2026	56 lat	61 lat
2027 – 2028	57 lat	62 lata
2029 – 2030	58 lat	63 lata
2031 – 2032	59 lat	64 lata

Wymagany staż emerytalny i „przy tablicy”

Kolejną przesłanką nabycia prawa do świadczenia kompensacyjnego jest posiadanie ogólnego stażu emerytalnego w wymiarze **co najmniej 30 lat**. Do tego okresu zaliczane są zarówno okresy składkowe jak i nieskładkowe.

Lp.	Rodzaj okresu nieskładkowego	Dodatkowe warunki zaliczenia
1.	okresy pobierania: <ul style="list-style-type: none"> wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wypłaconego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, zasiłków z ubezpieczenia społecznego: chorobowego lub opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego, także po ustaniu okresu ubezpieczenia 	
2.	okresy pobierania renty chorobowej po ustaniu zatrudnienia lub po ustaniu obowiązku ubezpieczenia społecznego z innego tytułu	Wspomniane zatrudnienie powinno mieć miejsce w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa obowiązującego w danym zawodzie.
3.	okresy niewykonywania pracy po ustaniu zatrudnienia	Tylko w takim zakresie, w jakim za ten okres, na podstawie przepisów Kodeksu pracy, zostało wypłacone odszkodowanie.
4.	przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy urlopu wychowawczego,	Zaliczenie dotyczy okresów trwających do momentu ukończenia przez dziecko wieku 4 lat. Poza tym

Lp.	Rodzaj okresu nieskładkowego	Dodatkowe warunki zaliczenia
	urlopu bezpłatnego udzielonego na podstawie przepisów w sprawie bezpłatnych urlopów dla matek pracujących opiekujących się małymi dziećmi, innych udzielonych w tym celu urlopów bezpłatnych oraz okresy niewykonywania pracy – z powodu opieki nad dzieckiem.	zaliczenie następuje w granicach do 3 lat na każde dziecko oraz łącznie – bez względu na liczbę dzieci – do 6 lat. W przypadku dzieci, na które ze względu na jego stan fizyczny, psychiczny lub psychofizyczny przysługuje zasiłek pielęgnacyjny – dodatkowo w granicach do 3 lat na każde dziecko.
5.	przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy opieki pielęgnacyjnej nad członkiem rodziny - inwalidą wojennym (słownictwo użyte w ustawie o emeryturach i rentach z FUS)	Inwalida wojenny musi być zaliczony do I grupy inwalidów lub uznany, za całkowicie niezdolnego do pracy oraz do samodzielnej egzystencji. Członek rodziny sprawujący opiekę musi mieć ukończone 16 lat, i nie może w okresie sprawowania opieki osiągać przychodu przekraczającego miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia.
6.	przypadające przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okresy niewykonywania pracy, spowodowane koniecznością opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny zaliczonym do I grupy inwalidów lub uznanym za całkowicie niezdolnego do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo uznanym za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym	Zalicza się maksymalnie 6 lat. Członek rodziny sprawujący opiekę musi mieć ukończone 16 lat, i nie może w okresie sprawowania opieki osiągać przychodu przekraczającego miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia.
7.	okresy urlopu bezpłatnego oraz przerw w zatrudnieniu w razie nieudzielenia urlopu bezpłatnego małżonkom pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy ONZ i w innych misjach specjalnych za granicą, w instytucjach, ośrodkach informacji i kultury za granicą	

Lp.	Rodzaj okresu nieskładkowego	Dodatkowe warunki zaliczenia
8.	okresy nauki w szkole wyższej na jednym kierunku	<p>Warunkiem zaliczenia tego okresu w całości do stażu emerytalnego jest ukończenie nauki zgodnie z programem studiów. Termin „ukończenie nauki” odnosi się do zaliczenia całego programu studiów (uzyskania absolutorium), co należy odróżnić od pojęcia „ukończenia studiów” z czym wiąże się obrona pracy magisterskiej i otrzymanie dyplomu ukończenia studiów wyższych. Aby okres studiów był zaliczony jako okres nieskładkowy, nauczyciel powinien zatem uzyskać absolutorium w terminie zgodnym z programem studiów (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 11 stycznia 2013 r. III AUa 1074/12). Zaliczeniu podlega również okres nauki w studium nauczycielskim, jeżeli został zaliczony przez szkołę wyższą na poczet wyższych studiów zawodowych I stopnia lub studiów wyższych uzupełniających i tylko w rozmiarze, w jakim z okresem odbytych studiów nie przekroczy to okresu nauki w szkole wyższej na jednym kierunku w wymiarze określonym w programie studiów (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 1 czerwca 2016 r. III AUa 1372/15).</p>
9.	okresy studiów doktoranckich i aspirantury naukowej w wymiarze określonym w decyzji o ich utworzeniu	<p>Zaliczenie następuje w zakresie odpowiadającym wymiarowi studiów/aspirantury określonego w decyzji o ich utworzeniu. Bez znaczenia pozostaje fakt obrony pracy doktorskiej (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 14 czerwca 2007 r. III AUa 1196/06).</p>
10.	okresy asystenckich studiów przygotowawczych	

Lp.	Rodzaj okresu nieskładkowego	Dodatkowe warunki zaliczenia
11.	okresy dokształcania zawodowego lekarzy w klinikach akademii medycznych i oddziałach instytutów naukowych w charakterze wolontariusza.	Zaliczenie w granicach do 1 roku.
12.	okresy pobierania zasiłku przedemerytalnego i świadczenia przedemerytalnego	
13.	okresy udokumentowanej niezdolności do pracy, za które wypłacone zostały z Funduszu Pracy: zasiłki dla bezrobotnych zasiłki szkoleniowe lub stypendia.	Nie dotyczy każdego okresu pobierania tych świadczeń a jedynie takiego, w którym zaistniała udokumentowania niezdolność do pracy.

PRZYKŁAD

W latach w okresie od 01.10.1985 r. do 30.06.1990 r. nauczyciel studiował na uniwersytecie na studiach dziennych 5-letnich. Zgodnie z programem studia miały potrwać do 30.06.1984 r., lecz nauczyciel powtarzał rok. Czy okres studiów zostanie zaliczony do stażu emerytalnego jako okres nieskładkowy? Tak, ale nie w całości. Zaliczeniu podlega okres studiów tylko w wymiarze określonym programem studiów.

Nauczyciel powinien jednak liczyć się z tym, że przy doliczaniu okresów nieskładkowych do nieskładkowych obowiązuje istotne ograniczenie. Okresy nieskładkowe uwzględnia się bowiem w stażu emerytalnym w wymiarze nie większym niż **1/3 udowodnionych okresów składkowych**. Warto dodać, że obliczając staż emerytalny, ZUS traktuje 360 dni jako rok, a 30 dni jako miesiąc.

Do stażu emerytalnego dolicza się okresy nieskładkowe o łącznej nie długości nie więcej niż 1/3 uwzględnionych okresów składkowych. W rozliczeniu tym nie uwzględnia się okresów uzupełniających.

Poza tym nauczyciel, który chce skorzystać ze świadczenia kompensacyjnego, musi także spełnić warunek posiadania **co najmniej 20-letniego stażu pracy**:

- w szkołach lub placówkach wymienionych powyżej,
- w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć,
- według stanu na dzień rozwiązania stosunku pracy.

Choć nie wynika to z ustawy, to jednak ZUS przyjął stanowisko, iż do okresu pracy „przy tablicy” nie wlicza się okresów nieświadczenia pracy, mimo że nauczyciel nadal pozostaje wtedy w zatrudnieniu - po 15 listopada 1991 r. Obowiązuje więc analogiczna regulacja, jak w przypadku dawnej emerytury z art. 88 Karty Nauczyciela.

Bez rozwiązania stosunku pracy nie ma świadczenia kompensacyjnego

Aby przejść na świadczenie kompensacyjne, nauczyciel musi doprowadzić do **rozwiązania stosunku pracy**. Co więcej, na dzień rozwiązania stosunku pracy musi posiadać on odpowiedni wiek i legitymować się wymaganym stażem emerytalnym oraz okresem pracy „przy tablicy”.

PRZYKŁAD

Z nauczycielką przedszkola urodzoną w dniu 25 lutego 1969 r. rozwiązano stosunek pracy z dniem 31 sierpnia 2023 r. Pracownica osiągnie wymagany wiek 55 lat w dniu 25 lutego 2024 r. Czy może skorzystać ze świadczenia kompensacyjnego?

Nie. Na dzień rozwiązania stosunku pracy nie spełniała bowiem wszystkich przesłanek uprawniających do świadczenia.

Przejście na świadczenie kompensacyjne umożliwia:

- rozwiązanie stosunku pracy przez nauczyciela,
- rozwiązanie stosunku za porozumieniem stron zainicjowanym przez nauczyciela,
- rozwiązanie stosunku pracy z powodu całkowitej likwidacji szkoły bądź braku możliwości dalszego zatrudnienia w pełnym wymiarze zajęć,

- wygaśnięcie stosunku pracy wskutek upływu okresu stanu nieczynnego, ewentualnie, gdy w okresie stanu nieczynnego nauczyciel odmówi podjęcia pracy,
- rozwiązanie umowy o pracę zawartej na czas określony (z upływem okresu jej obowiązywania).

Jeżeli nauczyciel był zatrudniony na czas określony (w tym również na zastępstwo), a jego umowa została rozwiązana z powodu upływu czasu jej obowiązywania, to może on skorzystać ze świadczenia kompensacyjnego (uchwała Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2016 r. III PZP 1/16).

Świadczenie kompensacyjne obliczane według nowych zasad

Wysokość świadczenia kompensacyjnego oblicza się według tzw. **nowych zasad**. Podstawę jej obliczenia stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie. Kwotę tę dzieli się przez parametr średniego dalszego trwania życia dla osób w wieku 60 lat (ogłaszany w formie komunikatu Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” corocznie w terminie do 31 marca).

Jeśli ubezpieczony jest członkiem OFE, wówczas kwotę zgromadzonych składek mnoży się przez wskaźnik korygujący 19,52/12,22.

Sprawdź, ile może wynieść świadczenie kompensacyjne według prognoz ZUS.

Płeć	Data urodzenia	Wiek w momencie przejścia na świadczenie	Data przejścia na świadczenie	Prognozowana wysokość świadczenia (w momencie przyznania)
kobieta	wrzesień 1966 r.	58 lat	wrzesień 2024 r.	3 209 zł
kobieta	wrzesień 1968 r.	56 lat	wrzesień 2024 r.	3 177 zł

Płeć	Data urodzenia	Wiek w momencie przejścia na świadczenie	Data przejścia na świadczenie	Prognozowana wysokość świadczenia (w momencie przyznania)
kobieta	wrzesień 1970 r.	56 lat	wrzesień 2026 r.	3 728 zł
mężczyzna	wrzesień 1963 r.	61 lat	wrzesień 2024 r.	3 179 zł
mężczyzna	wrzesień 1966 r.	62 lata	wrzesień 2028 r.	4 311 zł
mężczyzna	wrzesień 1968 r.	64 lata	wrzesień 2023 r.	5 701 zł

EMERYTURA POMOSTOWA

Emerytura pomostowa stanowi zaś odrębne świadczenie z ubezpieczenia społecznego, które przysługuje **bardzo wąskiej grupie nauczycieli**.

Warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej – 2 warianty

Skorzystanie z emerytury pomostowej jest dopuszczalne po spełnieniu warunków wiekowych i stażowych. Warunki te zostały zestawione w dwóch wariantach:

Warunki przejścia na emeryturę pomostową dla nauczycieli (warianty podstawowe)	
Wariant 1.	Wariant 2.
urodzenie po 31 grudnia 1948 r.	urodzenie po 31 grudnia 1948 r.
wiek co najmniej 55 lat (kobiety) i 60 lat (mężczyźni)	wiek co najmniej 55 lat (kobiety) i 60 lat (mężczyźni)
co najmniej 20 lat (kobiety) i 25 lat (mężczyźni) okresów składkowych i nieskładkowych	co najmniej 20 lat (kobiety) i 25 lat (mężczyźni) okresów składkowych i nieskładkowych
co najmniej 15-letni okres stałej i pełnowymiarowej pracy w szczegól-	co najmniej 15-letni okres stałej i pełnowymiarowej pracy w szczególnych

Wariant 1.	Wariant 2.
warunkach lub w szczególnym charakterze według załącznika do ustawy o emeryturach pomostowych lub załącznika do rozporządzenia RM z 1 lutego 1983 r.	warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie według załącznika do ustawy o emeryturach pomostowych – na dzień 31 grudnia 2008 r.
wykonywanie przed 1 stycznia 1999 r. stale i w pełnym wymiarze pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze według załącznika do ustawy o emeryturach pomostowych lub załącznika do rozporządzenia RM z 1 lutego 1983 r. (m.in. na stanowisku pedagogicznym w szkole wymienionej w Karcie Nauczyciela w pełnym wymiarze zajęć)	wykonywanie przed 1 stycznia 1999 r. stale i w pełnym wymiarze pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze według załącznika do ustawy o emeryturach pomostowych lub załącznika do rozporządzenia RM z 1 lutego 1983 r.
wykonywanie po 31 grudnia 2008 r. stale i w pełnym wymiarze pracy szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze według załącznika do ustawy o emeryturach pomostowych (w przypadku nauczycieli, wyłącznie w placówkach wymienionych poniżej)	

Uwaga! Od 1 stycznia 2024 r. nie będzie już obowiązywał wymóg wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze przed 1 stycznia 1999 r.

Jaki nauczyciel skorzysta z emerytury pomostowej

Założeniem ustawodawcy jest, by emerytura pomostowa przysługiwała bardzo wąskiej grupie zawodowej, wyróżnionej ze względu na szczególnie uciążliwe warunki pracy. Ustawa o emeryturach pomostowych zawiera w załączniku własny **katalog stanowisk pracy w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze**, dużo węższy, niż w przypadku emerytury za pracę w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. W tym kata-

logu umieszczono jedynie nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w:

- młodzieżowych ośrodkach wychowawczych,
- młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- okręgowych ośrodkach wychowawczych,
- schroniskach dla nieletnich,
- zakładach poprawczych.

PRZYKŁAD

Nauczyciel w latach 1982-1988 pracował w szkole specjalnej, następnie w latach 1988 – 2008 w młodzieżowym ośrodku socjoterapii. Od 1 września pracował już tylko jako nauczyciel liceum. Czy może on ubiegać się o emeryturę pomostową?

Nie. Nauczyciel po 31 grudnia 2008 r. nie pracował w szczególnym charakterze ani w szczególnych warunkach w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych, więc należało rozważyć zastosowanie wariantu nr 2 z tabeli powyżej. Jednak nawet ten wariant nie znajdzie tu zastosowania. Wprawdzie przed 31 grudnia 2008 r. nauczyciel pracował w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych, ale tylko przez 10 lat. Okres pracy w szczególnym charakterze w szkole specjalnej jest uznawany za taki okres tylko w rozumieniu Rozporządzenia RM z 1 lutego 1983 r. i nie może być w tym przypadku uwzględniony.

Tak jak w przypadku pozostałych emerytur, przy których istotny jest staż pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze, w stażu tym nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które nauczyciel otrzymał wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Wysokość emerytury pomostowej oblicza się identycznie, jak w przypadku świadczenia kompensacyjnego.

PRACA PODCZAS EMERYTURY I ŚWIADCZENIA KOMPENSACYJNEGO

Błędem jest twierdzenie, że nauczycielowi nie wolno pracować podczas emerytury czy świadczenia kompensacyjnego. Niemniej jednak podjęcie zatrudnienia w oświacie lub poza nią może nieść za sobą konsekwencje w postaci zmniejszenia lub całkowitego zawieszenia wypłacanego świadczenia. Konsekwencje te są różne w zależności od tego, czy nauczyciel:

- korzysta z emerytury (powszechnej lub wcześniejszej) czy świadczenia kompensacyjnego,
- podjął zatrudnienie w oświacie (na stanowisku nauczyciela) czy poza nią.

Poniżej zestawienie przypadków, w których dojdzie (lub nie) do zmniejszenia lub zawieszenia wypłacanego świadczenia.

Rodzaj świadczenia	Rodzaj pracy	Konsekwencje		
		Zmniejszenie świadczenia	Zawieszenie świadczenia (ze względu na wysokość przychodu)	Zawieszenie świadczenia (bez względu na wysokość przychodu)
Emerytura powszechna	stosunek pracy na stanowisku nauczyciela w oświacie	Tak, jeżeli przychód przekracza 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS.	Tak, jeżeli przychód przekracza 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS.	Tak, ale wyłącznie w przypadku przejścia na emeryturę bez rozwiązania stosunku pracy.
	stosunek pracy inny niż nauczycielski w oświacie albo poza oświatą			
Wcześniejsza eme-	stosunek pracy na stanowisku	Tak, jeżeli przychód przekracza	Tak, jeżeli przychód prze-	Tak, w przypadku podjęcia

Rodzaj świadczenia	Rodzaj pracy	Konsekwencje		
		Zmniejszenie świadczenia	Zawieszenie świadczenia (ze względu na wysokość przychodu)	Zawieszenie świadczenia (bez względu na wysokość przychodu)
rytura dla nauczycieli	nauczyciela w oświacie	70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS.	kracza 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS.	pracy: w łącznym wymiarze wyższym niż ½ lub bez zgody organu nadzoru pedagogicznego.
	stosunek pracy inny niż nauczycielski w oświacie albo poza oświatą			Nie
Świadczenie kompensacyjne	stosunek pracy na stanowisku nauczyciela w oświacie	Tak, jeżeli przychód przekracza 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS, wyłącznie w przypadkach, gdy nie dochodzi do zawieszenia bez względu na uzyskiwany przychód.	Tak, jeżeli przychód przekracza 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS, gdy nie dochodzi do zawieszenia bez względu na uzyskiwany przychód.	Tak. Zawieszenie nie nastąpi jednak w przypadku nauczyciela: <ul style="list-style-type: none"> ▪ języka polskiego lub prowadzący dodatkową naukę języka polskiego – w każdym przypadku, ▪ inny nauczyciel – jeżeli do szkoły uczęszcza co najmniej jeden uczeń

Rodzaj świadczenia	Rodzaj pracy	Konsekwencje		
		Zmniejszenie świadczenia	Zawieszenie świadczenia (ze względu na wysokość przychodu)	Zawieszenie świadczenia (bez względu na wysokość przychodu)
				iz Ukrainy, który przybył do Polski nie wcześniej niż 24 lutego 2022 r. w związku z agresją rosyjską. Wyjątki dotyczą wyłącznie roku szkolnego 2023/2024.
	stosunek pracy inny niż nauczycielski w oświacie albo poza oświatą	Tak, jeżeli przychód przekracza 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS.	Tak, jeżeli przychód przekracza 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS.	Nie
Emerytura pomostowa	stosunek pracy na stanowisku nauczyciela w oświacie (w placówkach wymienionych w załączniku do ustawy o emeryturach pomostowych)	Nie	Nie	Tak

Rodzaj świadczenia	Rodzaj pracy	Konsekwencje		
		Zmniejszenie świadczenia	Zawieszenie świadczenia (ze względu na wysokość przychodu)	Zawieszenie świadczenia (bez względu na wysokość przychodu)
	stosunek pracy w pozostałych placówkach, inny niż nauczycielski w oświacie albo poza oświatą	Tak, jeżeli przychód przekracza 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS.	Tak, jeżeli przychód przekracza 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS.	Tak, w przypadku: kontynuacji zatrudnienia mimo przejścia na emeryturę, podjęcia zatrudnienia w ramach pracy objętej załącznikami do ustawy o emeryturach pomostowych (a więc w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze).

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1984) – art. 88, art. 88a
- Ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 1251) – art. 5 ust. 2, art. 6, art. 7, art. 10, art. 24 ust. 1a-1b, art. 25 ust. 1, art. 32, art. 103a, art. 104
- Ustawa z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r. poz. 164) – art. 4, art. 49.

- Ustawa z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 301) – art. 2, art. 3 ust. 3, art. 4, art. 5, art. 8, art. 9.

Portal*O*swiatowy.pl

**Od 15 lat
doradzamy**

Dołącz do 20 000 zadowolonych dyrektorów na Portalu Oświatowym i zapewnij placówce bezpieczeństwo prawne i wsparcie ekspertów.

Redakcja Portalu Oświatowego

**Przetestuj Portal Oświatowy
przez 24h za darmo!**

**Zeskanuj kod QR
i zaloguj się na portal**

lub wpisz w przeglądarce adres

www.portaloswiatowy.pl/dostep-testowy/promocja24

Autorzy: Michał Kowalski, Marta Wysocka

Kierownik grupy wydawniczej: Agata Jastrzębska

Wydawca: Paulina Stanek

Redaktor: Monika Fidler

ISBN 978-83-8344-309-6

Copyright © by Wiedza i Praktyka sp. z o.o.
Warszawa 2023

Skład i łamanie: Triograf Dariusz Kołacz

Wiedza i Praktyka sp. z o.o.
ul. Łotewska 9a, 03-918 Warszawa
tel. 22 518 29 29, faks 22 617 60 10

Niniejszy e-book chroniony jest prawem autorskim. Przedruk materiałów bez zgody wydawcy jest zabroniony. Zakaz nie dotyczy cytowania publikacji z powołaniem się na źródło. Zaproponowane w niniejszym poradniku wskazówki, porady i interpretacje dotyczą sytuacji typowych. Ich zastosowanie w konkretnym przypadku może wymagać dodatkowych, pogłębionych konsultacji. Publikowane rozwiązania nie mogą być traktowane jako oficjalne stanowisko organów i urzędów państwowych. W związku z powyższym redakcja nie może ponosić odpowiedzialności prawnej za zastosowanie zawartych w poradniku

2 PO 0029

ISBN: 978-83-8344-309-6